

JUHOSLAVIZMUS VERZUS ČECHOSLOVAKIZMUS: KONFLIKTNÉ DEJINY IDEOLÓGIÍ V STREDNEJ A JUHOVÝCHODNEJ EURÓPE

(Zpráva z konference)

Pavel Zeman

Jedním z mála pracovišť, které se alespoň částečně věnuje výzkumu historie Balkánu, je katedra historie Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích. Na půdě Filozofické fakulty se uskutečnil mezinárodní workshop zaměřený, jak název napovídá, na moderní období v bývalém jugoslávském prostředí. Přestože se jednalo o první ročník obdobné akce v Košicích, sešlo se zde několik výrazných osobností, které se dlouhodobě věnují této problematice. Vznikla tak zajímavá platforma pro setkání především slovenských a českých balkanistů a historiků, kteří se věnují jihoslovanckému prostředí.

Po oficiálním zahájení dostal jako první prostor docent Václav Štěpánek, jeden z představitelů brněnské balkanistiky. Ve svém příspěvku zhodnotil publikační činnost českých badatelů na poli balkanistiky v uplynulých letech, konkrétně v rozmezí let 2010 až 2017. V poměrně krátkém časovém úseku vyšlo téměř dvacet prací jak syntetického, tak úzce analistického zaměření. Mimo jiné byly oceněny etnologické práce Barbory Machové a Gabriely Fatkové. Prezentující poukázal na disproporci ve výběru studovaných regionů, přičemž většina monografií se věnuje oblastem v politologickém diskurzu označovaným jako západní Balkán. Štěpánek vyzdvihl poctivou práci badatelů při shromáždění materiálů, přičemž protikladem mu jsou některé západní práce. Ty často bývají hojně citovány, ale vychází pouze ze sekundární literatury a často vytváří zkratkovité závěry.

Pohled do auditoria

Přednáška Václava Štěpánka

V dalších příspěvcích se autoři věnovali ústřednímu tématu setkání – formování idejí jugoslavisumu a čechoslovakismu. Pozoruhodné je, že hojně zastoupenou a diskutovanou byla oblast vzdělá-

vacích institucí a učebních pomůcek. Formování Československa a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců jako nástupnických států Rakouska-Uherska s sebou přineslo požadavek ideologického zakotvení vznikající státnosti. Z tohoto pohledu se jako zásadní ukazují oblasti historie a literatury, přičemž autoři sledovali formování národních narátivů prostřednictvím dobových učebnic. Doktorka Eva Škorvánková z Univerzity Komenského v Bratislavě se věnovala obsahové analýze jugoslávských učebnic v meziválečném období a způsobům ohraničení a kategorizace Jihoslovanů a jihoslovanského prostoru. Autorka dokázala využít široký soubor vzdělávacích materiálů – učebnice, učební plány a programy, posudky k učebním textům –

Výklad Olivera Zajace

kteří poskytl komplexní pohled na problematiku. Soustředila se především na materiály určené žákům základních škol, které nejvíce podléhaly ideologickým vlivům. Protipól k tomuto článku představoval příspěvek Olivera Zajace, doktoranda na Historickém ústavu Slovenské akademie věd, který sledoval proměny historie v slovenských učebnicích dějepisu v průběhu celého 20. století. V tomto srovnání se ukázala unikátnost učebnic z meziválečného období. Doktor Miroslav Kouba z Katedry literární kultury a slavistiky Univerzity Pardubice podrobně sledoval synchronní vývoj vytváření československých a srbochorvatských učebnic literatury. Komparativní pohled autora se zaměřil na

Diskuze mezi Miroslavem Koubou a Ondřejem Ficeri

snahy překonat v tehdejších konceptech dosavadní hranice národních literatur.

Doktor Ondřej Žíla z Katedry jihoslovanských a balkanistických studií v Praze se věnoval vývoji politické a společenské situace v Bosně a Hercegovině v předvečer rozpadu socialistické Jugoslávie. Za použití dobových záznamů bylo jeho cílem poukázat na proměnu chápání situace mezi jednotlivými státotvornými národy.

Zajímavou případovou studii města Košic představil Doktor Ondřej Ficeri ze Slovenské akademie věd. Všiml si proměn ideologie českoslovakismu v kontextu tohoto města, které se vyznačovalo po roce 1918 malým podílem slovenského (natož českého) obyvatelstva a poukázal tak na diferencovaný postoj slovenské veřejnosti v meziválečném období k Československému státu.

Příspěvky z workshopu budou publikovány v nejbližší době formou vědeckých časopiseckých studií. Jednotliví badatelé, kteří se často jako jediní na svých pracovištích věnují těmto specifickým tématům, zde získali prostor pro srovnání a plodnou diskuzi, kterou podpořilo přátelské prostředí vytvořené pořadatelem. Nezbyvá než doufat, že akce nezůstane ojedinelou událostí, ale vytvoří se z ní tradiční prostor pro setkávání badatelů, kteří se věnují balkánskému prostoru. ■

Autor fotografií: Maroš Melichárek